

En dejlig hvid klit fra Anholt

SAND - GRUS OG MEGET ANDET

Tekst og mikrofotos af Guri Mazanti-Andersen

Sand er noget vi alle kender til - i store mængder eller mere sparsomt - men det findes over hele jorden, og det er vigtigt i dagligdagen fra støbning i beton til fremstilling af glas. Nogle mennesker elsker at gå i blødt sand, andre hader at få sand mellem tærne.

Sand består af korn på 0,06 - 2 mm. Er kornene større, kaldes de for grus, og er de mindre, kaldes det for silt eller ler, men det er ikke alene strandsand, som har

interesse, også sand inde i landet fortæller meget.

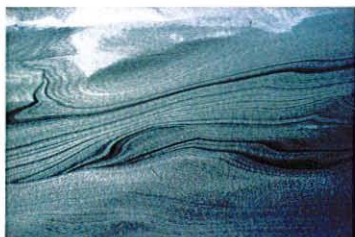
Sand er et af de mest almindelige elementer på jordens overflade og også en af de mest varierede. Når vi lader en håndfuld sand sive ned mellem fingrene, ser vi et materiale som består af millioner af års geologisk historie.

Det meste sand starter i bjergområder. Nedbrydningen sker i frost og varme, og der opstår ganske små revner, som langsomt bliver større, og

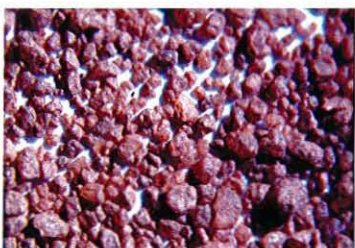
plantevækster sender deres rødder ind, indtrængende vand fryser og sprænger lidt mere. Små stykker falder af og bliver skyllet nedad af vand, det er starten på sand.

Sand er smukt, mystisk og utrolig forskelligt. Det varierer i farver, i kornstørrelse og i former. Noget sand synger ligefrem, når vandet skyller op på stranden. Sand kan være lyst og let eller mørkt og tungt, og noget sand er dannet af skaller og koraller.

En af myterne om det at

Omkring øen Anholt i Kattegat er der fundet en del tungsand, og det kan ofte ses i bugtede mørke striber på stranden. I tungsand findes mineraler som zirkon, titan, thorium m.m., og nogle af dem har betydning for den højteknologiske industri. Tungsand er mere eller mindre magnetisk.

Ørkensandet fra Petra i Jordan ser helt rødbrunt ud. Det kommer fra en hinde af jernholdige mineraler omkring hvert sandkorn.

samle på sand er, at har du én prøve, ja så behøver du ikke at samle mere, for alt sand ligner hinanden - og det er bestemt ikke rigtigt.

En sandsamling kan pludselig vokse sig stor, og det er vigtigt fra starten at sørge for at nummerere de enkelte prøver og skrive alle oplysninger op, for ellers bliver det meget hurtigt uoverskueligt. Min sandsamling startede med at snige sig ind i min mineralsamling fra forskellige lande, men en dag blev jeg pludselig klar

Magnetisk strandsand fra Sardinien.

Sand af gips - krystalformerne kan anes - fra USA

Strandsand med røde granater - fra Tanzania

over det og fik fundet sandet frem.

Sandet har forskellige navne. Strandsand - flodsand - flyvesand - magnetisk sand - skovsand - tungsand - ørkensand - fossilsand - koral-sand og meget mere.

Ikke alt sand kommer fra bjerge, hvor det er blæst eller vasket nedad. Nogle strande er sammensat af små partikler af kalksten, som er dannet nær ved eller i havet. Sandet fra de strande, der mest består af fossiler og koraller, er meget smukt at se

Sand med Rhodolit - en smykkestens variant af pyrop-almandin - USA

Sand der fluorescerer ved ultraviolet lys - USA

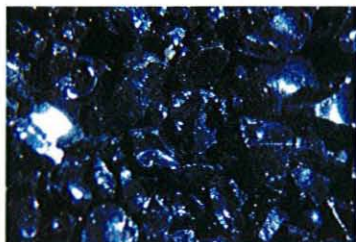

En sand- og vindslebet sten fra Anholt Ørken

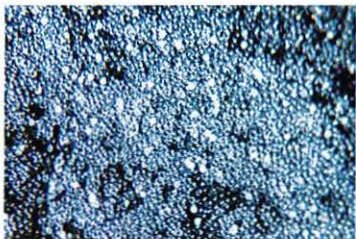
under mikroskop, men farverne er faldede i solen.

De mest almindelige sandkorn består af kvarts og feldspat, men sand kan indeholde mange mineraler som f.eks. diamanter, tourmaliner, guld, granater, knuste lavabjergarter og meget andet, det kommer an på, hvor sandet kommer fra. Sorte strande kan bestå af obsidian (naturglas), magnetisk sand eller vulkansk grus.

I flere somre er der blevet bygget sandfigurer på strande rundt omkring i Danmark.

Affaldsgrus fra Nikkelværket i Evje

Lysbrydende glaskugler, der bruges til reflekterende vejskilte

Der udvælges sand med kantede sandkorn til dette formål, for det bliver ret holdbart i fugtig tilstand, men med afrundede sandkorn vil figurene lettere skride og falde fra hinanden.

Når man samler på sand - ja så kan det meget let ske, at der også sniger sig andet ind i samlingen - det synes jeg er helt i orden. Sand og grus fra brud og miner hører også til her - og grus fra moræner. Og så sker det uundgåelige, at „falske mineraler“ maser sig ind - som f.eks. det sorte, glinsende affaldsgrus fra Nikkelværket i Evje i Setesdalen - også det skal være velkomment her hos mig - selvfølgelig med begrænsninger.

Det er en glimrende måde for børn at starte med en sandsamling, når de er på ferie. Det er let at samle, og det fylder ikke meget i små plastikposer med lynlåslukke.

Jeg vil gerne svare på spørgsmål vedrørende min samling og vil gerne bytte, hvis nogen har lyst til det - bare skriv til:
guri.mazanti@post.tele.dk

Litteratur:
Gems and Minerals
Scientific American
Illustreret Videnskab
The International Sand
Collectors Society

Drammen og omegn Geologiforening Postboks 48, 3054 Krokstadelva

ARRANGERER

STEIN OG MINERALMESSE

I

FOLKETS HUS - KROKSTADELVA

LØRDAG 30.9.2000 KL 10:00 - 18:00

ENTRE: VOKSNE KR 20,- BARN GRATIS

FJORÅRETS UTSTILLERE VIL FÅ FØRSTERETTEN TIL Å DELTA MED SAMME ANTALL METER DE HADDE I 1999.

MESSEN ANNONSERES I DAGSPRESSEN, I LOKAL TV OG RADIO.
ALLE VEIER TIL KROKSTADELVA VIL BLI GODT MERKET.

KONTAKTPERSONER:

HELGE ANDERSEN 32 87 68 93

KAI R. MARTINSEN 32 87 08

BJØRN OTTO HANSEN 32 87 04 58